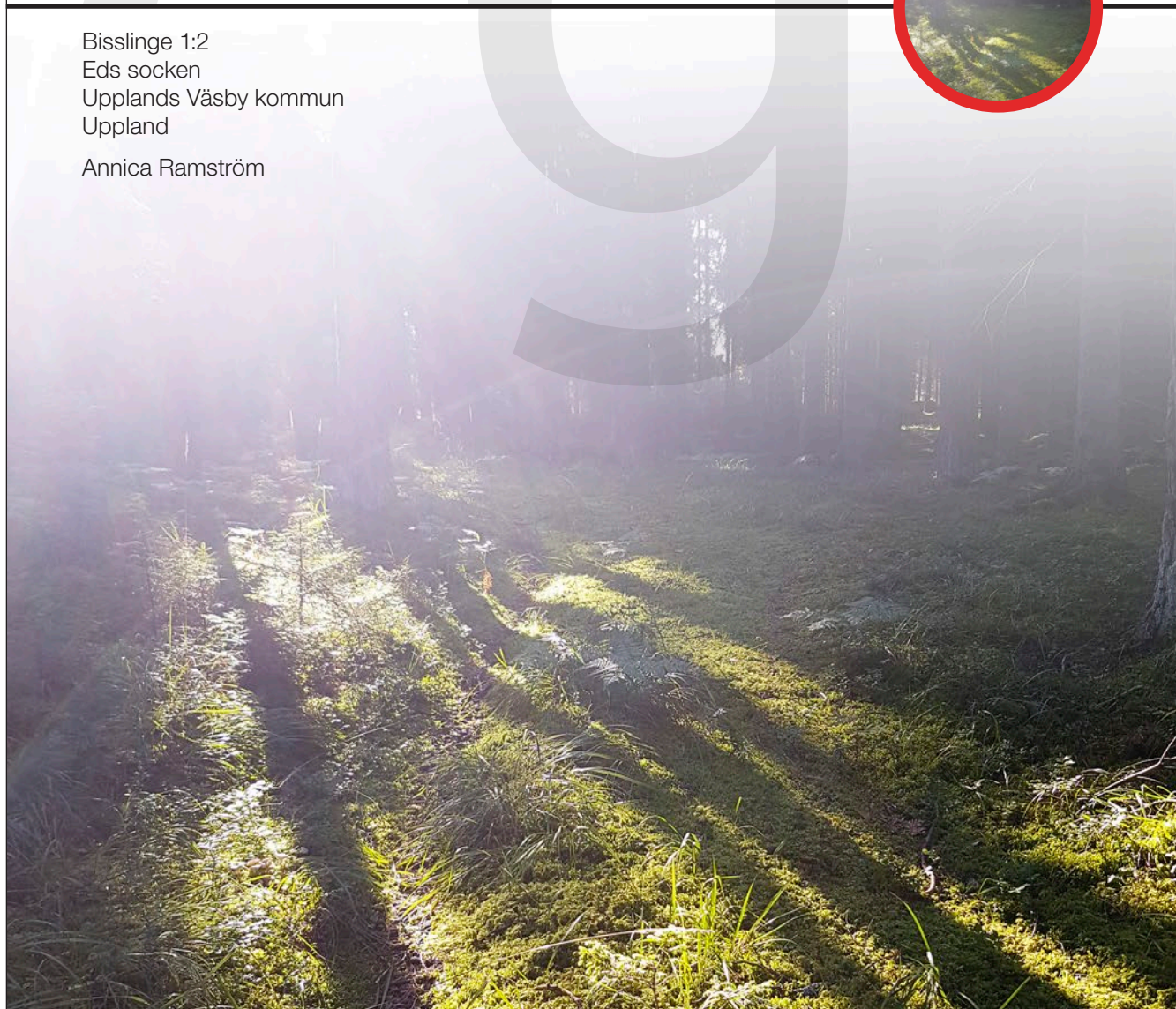

På Bisslinge skogsfjäll

Bisslinge 1:2
Eds socken
Upplands Väsby kommun
Uppland
Annica Ramström

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

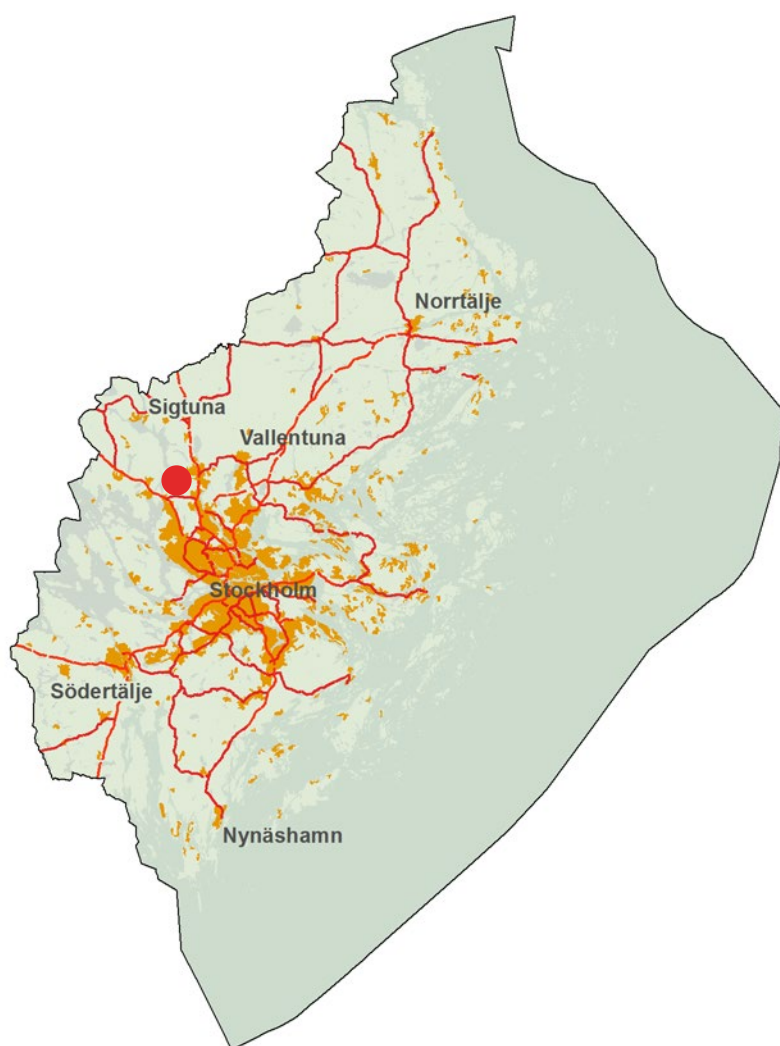
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Översiktskarta över Stockholms län med platsen för utredningen markerad i rött.

© 2019 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2019:53

Grafisk form

Nina Balknäs

Omslagsfoto

Sol över Bisslinge skogsfjäll.

Foto

Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_200001

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2019:53

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1 OCH 2

På Bisslinge skogsfjäll

Bisslinge 1:2

Eds socken

Upplands Väsby kommun

Uppland

Lst dnr 431-35342-2019

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Stockholm
Kommun	Upplands Väsby
Landskap	Uppland
Socken	Ed
Fastighet	Bisslinge 1:2

Typ av undersökning	Arkeologisk utredning, etapp 1
Länsstyrelsens beslutsdatum	2019-08-13
Länsstyrelsens diarienummer	431-35342-2019
Uppdragsnummer i Fornreg	201900898
Arkeologgruppens projektnummer	P19050

Undersökningstid	2019-09-05 till 2019-09-06
Utredningsområde	8000 m ²
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	8
Syfte och målgrupper	15
Metod och genomförande	15
Resultat och tolkning	16
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	17
Referenser	18
Bilagor	19
<i>Bilaga 1. Objektstabell</i>	19

Figur 1. Karta över trakten kring Bisslinge med utredningsområdet markerat med svart.
Skala 1:250 000.

Sammanfattning

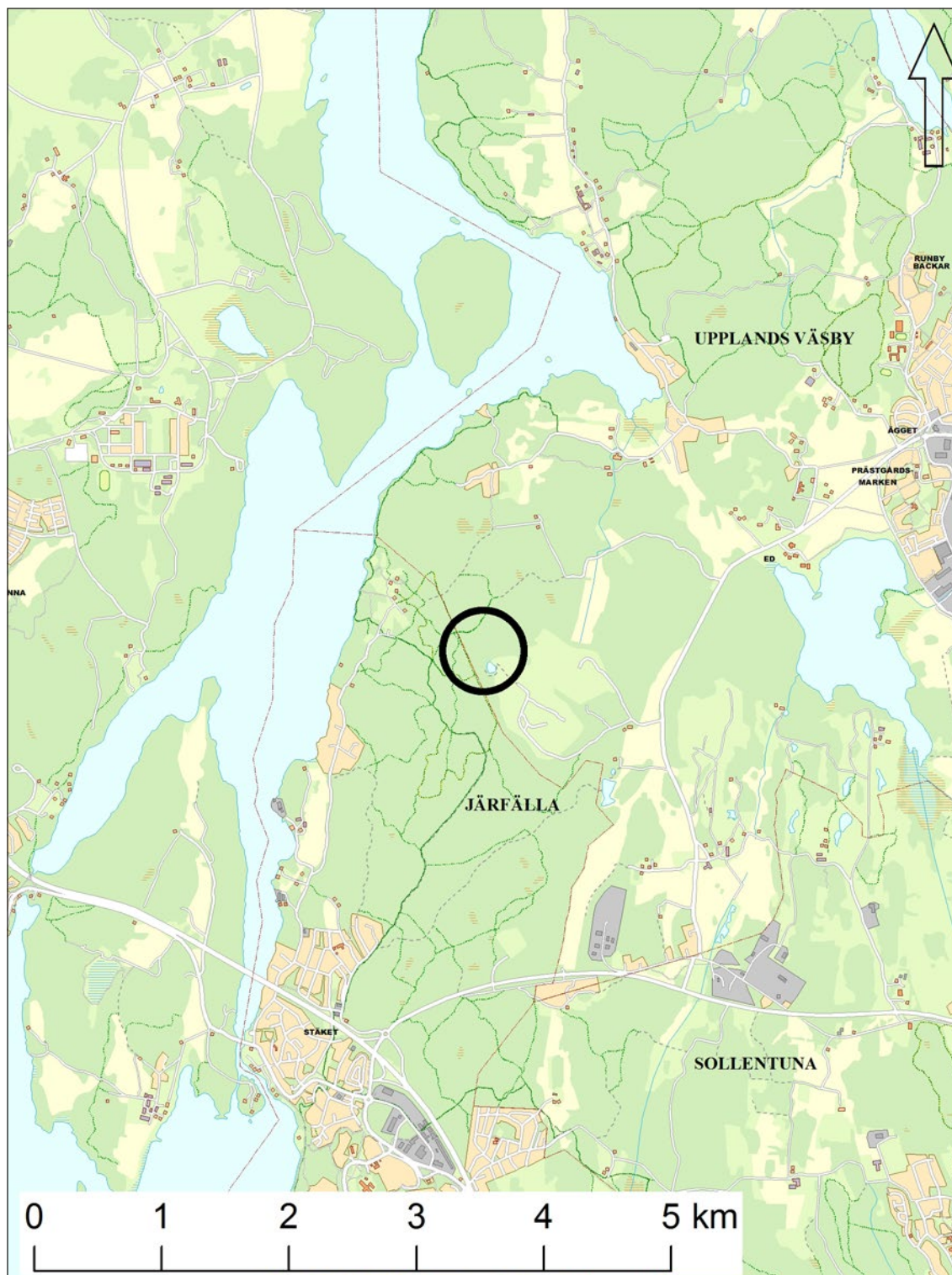
Neppit AB planerar att använda ett område som uppställningsyta för betongelement inom fastigheten Bisslinge 1:2 i Upplands Väsby kommun för Trafikverkets projekt Förbifart Stockholm. Inför detta beslutade Länsstyrelsen i Stockholms län att en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 skulle genomföras. Den utfördes av Arkeologgruppen AB.

Området har under historisk tid utgjort en utmark till Bisslinge gård. Ingen bebyggelse är känd från området under historisk tid. Inga kända fornlämningar finns inom utredningsområdet, men några registrerade fornlämningar är kända från närområdet.

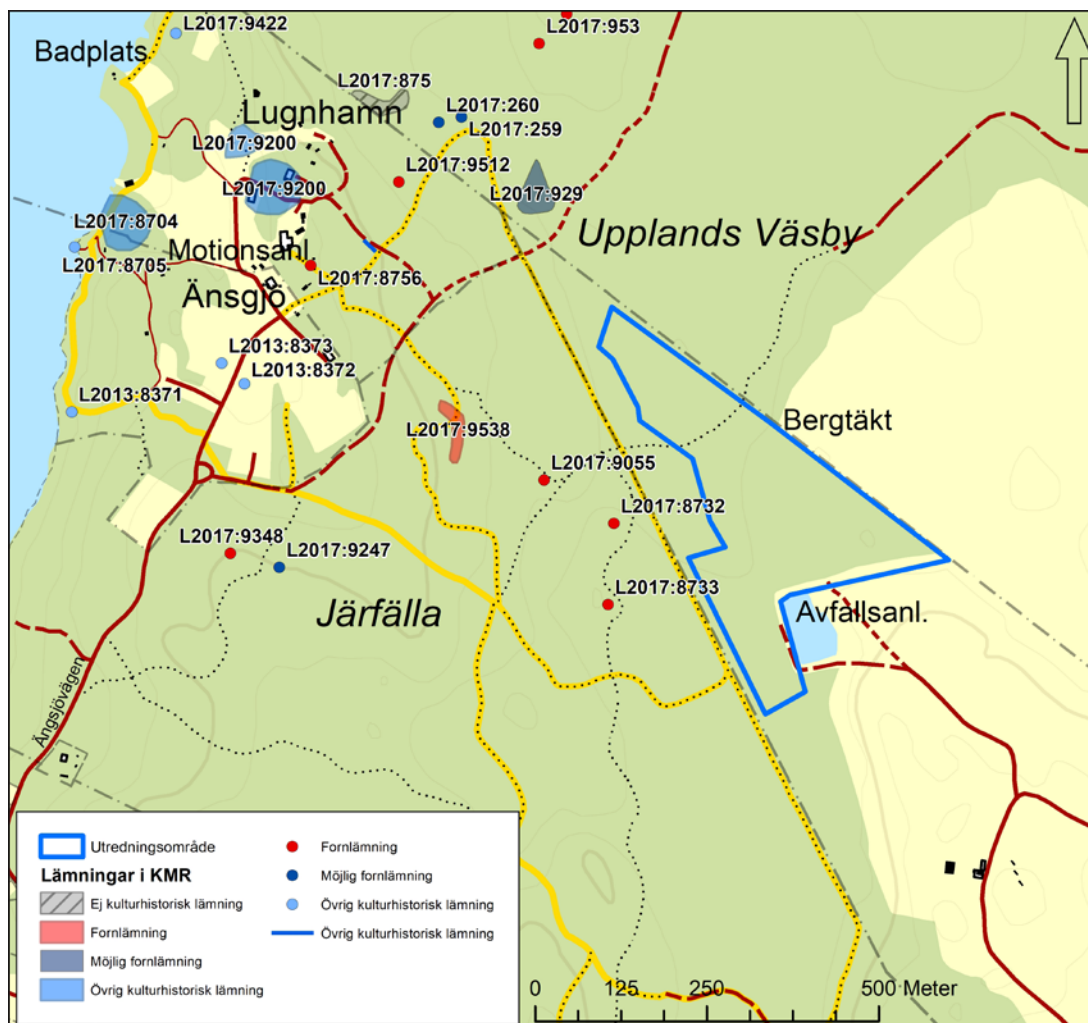
Utredningen noterade två gränsmärken vilkas administrativa gränser fortfarande är i bruk. Gränsmärkena uppfyller därmed inte Kulturmiljölagens kriterium varaktigt övergiven och utgör därmed inte fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning.

Inledning

Med anledning av att Neppit AB planerar att upplåta uppställningsytor för betongelement för Trafikverkets projekt Förbifart Stockholm, inom fastigheten Bisslinge 1:2 i Upplands Väsby har Arkeologgruppen i Örebro AB genomfört en arkeologisk utredning, etapp 1 och 2, inom ett cirka 8 000 kvadratmeter stort område. Området ingår i vad som på äldre kartor kallas Bisslinge skogsfjäll, en beteckning som kommer att användas i denna rapport. Uppdragsgivare var Länsstyrelsen i Stockholms län medan kostnadsansvaret bars av Neppit AB. Uppdraget genomfördes under två dagar i september 2019.

Figur 2. Översiktskarta med utredningsområdet markerat med en svart ring. Skala 1:50 000.

Figur 3. Fastighetskarta med utredningsområdet samt närliggande fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar markerade. Skala 1:10 000.

Bakgrund och kulturmiljö

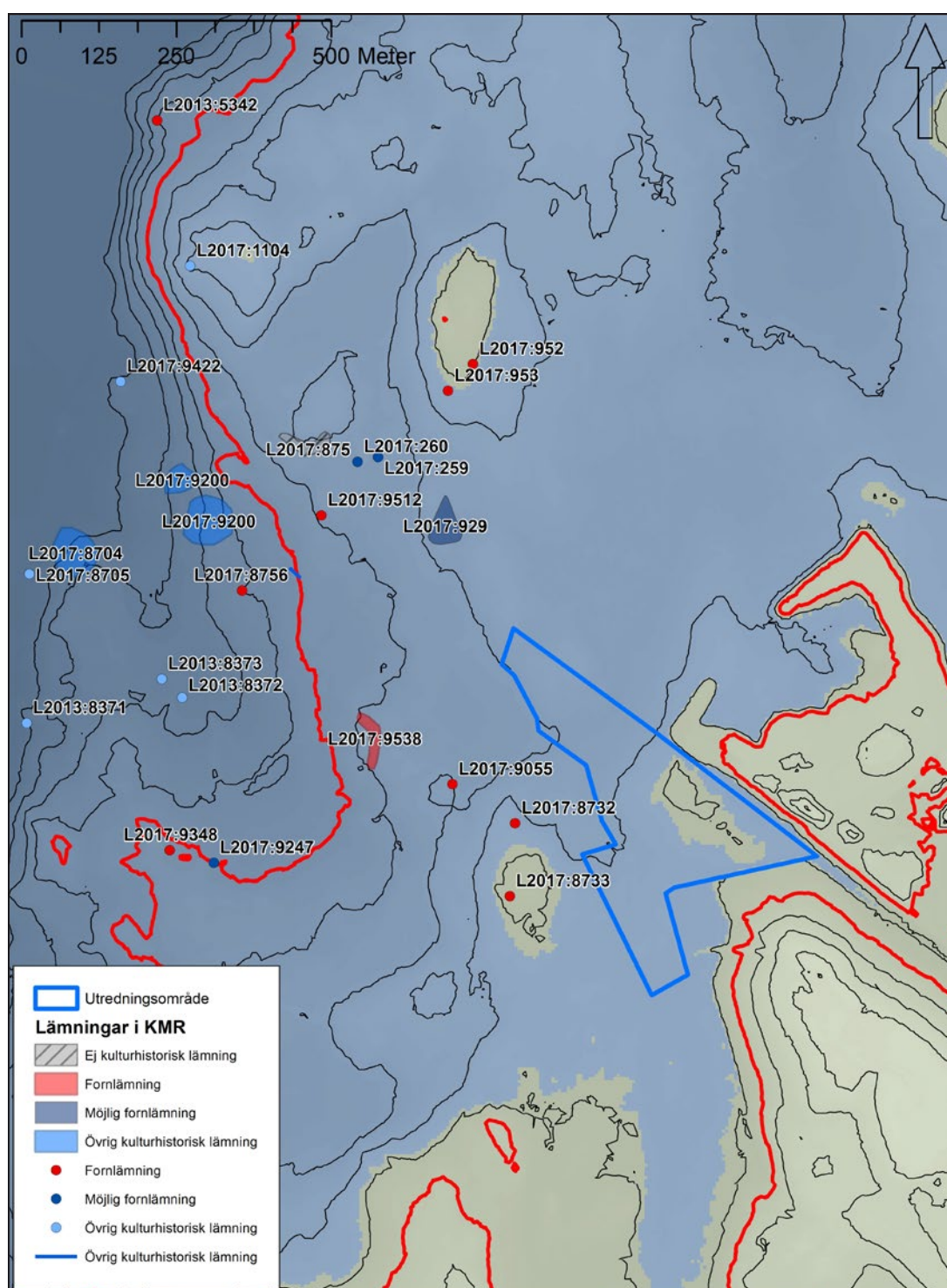
Utredningsområdet var cirka 8 000 kvadratmeter stort och beläget i skogsmark bevuxen med blandskog. Området sluttade från närmare 45 meters höjd över havet i sydöst till drygt 35 meters höjd i nordväst. Det innebär att de högsta delarna stack upp som en udde cirka 4000 BC (se figur 4). Förutsättningar fanns med andra ord för mänsklig närvaro under mesolitikum (jägerstenålder) som övergår i neolitikum (bondestenålder) ungefär vid denna tid. Under följande årtusende torrläggs sedan i princip hela utredningsområdet (se figur 5). I väster gränsar området till en lagun som leder vidare till en större vattenspegel med havskontakt.

Inga kända fornlämningar finns inom området, men i närområdet finns flera registrerade fornlämningar, bland annat det lilla gravfältet L2017:9538 samt en stensättning (L2017:9055) och några rösen (till exempel L2017:8732–8733).

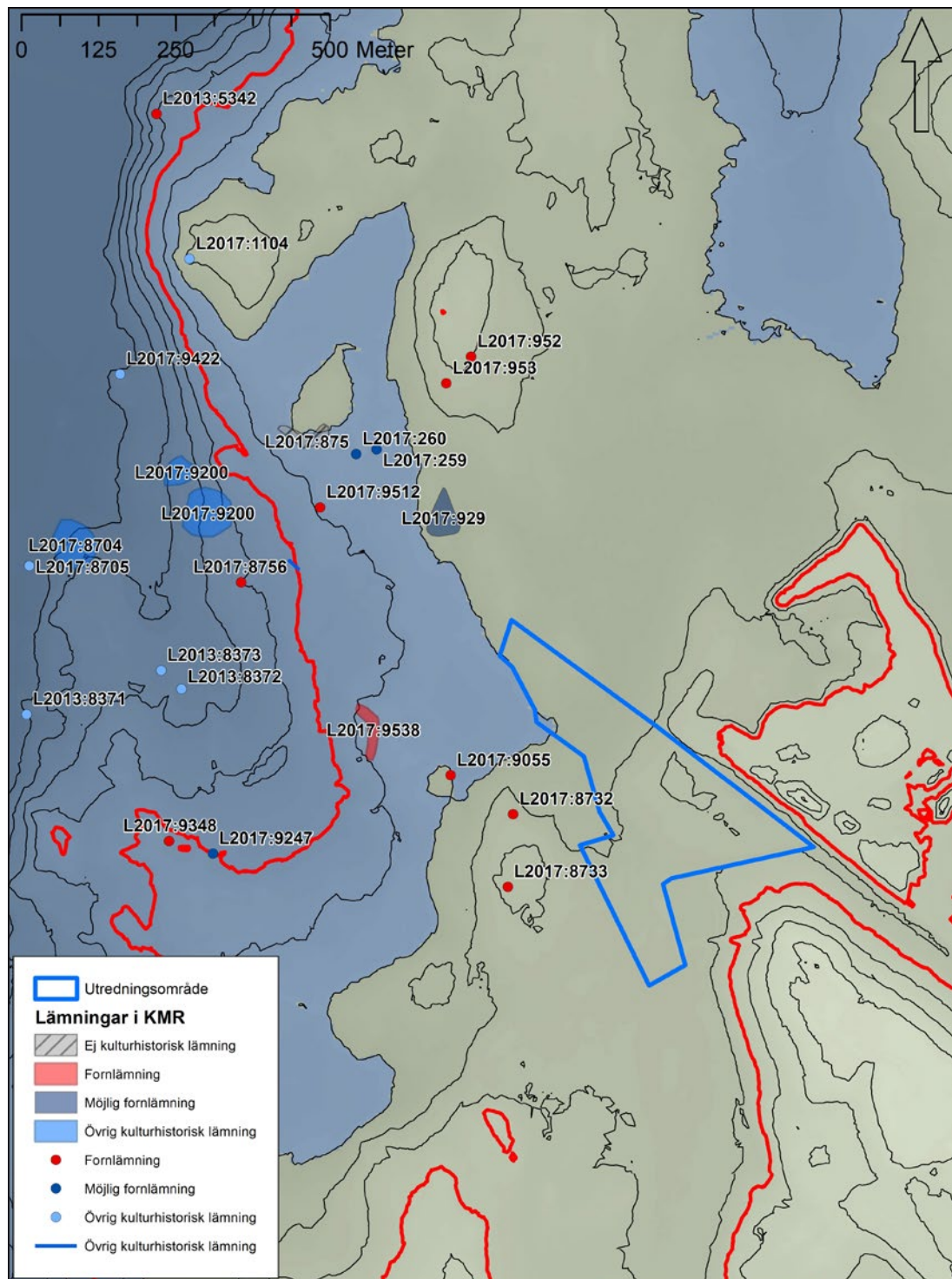
När ett område först syns i det historiska källmaterialet brukar det vara i form av kartor och skriftliga källor. När det gäller egendomen Bisslinge ger de dock ett tämligen magert utbyte. Det beror sannolikt i första hand på gårdens ägoförhållanden. Bisslinge blir säteri år 1664 (Nordström1973:79) men rättigheterna dras in vid reduktionen redan i slutet av samma århundrade. Men även därefter ägs gården av adel eller rika borgare. Här förrättas vare sig storskifte eller laga skifte, processer som brukar avsätta ett stort och värdefullt kartmaterial. Vad som finns att tillgå är ett par kartor med tillhörande handlingar från skiften och gränsbestämning av Sollentuna häradsallmänning. De är daterade åren 1731 och 1769 (01-EDD-12, Sollentuna häradsallmänning, arealavmätning, Lantmäterimyndighetens arkiv och A20-3:1 Bisslinge, gränsbestämning, Lantmäteristyrelsens arkiv). Det nu aktuella utredningsområdet ingår i ett större kilformat område som vid skiftet år 1731 tillfaller Bisslinge. Området kallas i det äldre kartmaterialet Bisslinge skogsfjäll och förefaller att se ut ungefär som idag, det vill säga skogklätt och utan bebyggelse. I områdets längdriktning löper en väg men i övrigt torde området ha använts för skogsbete, som vedförråd och för andra utmarksaktiviteter.

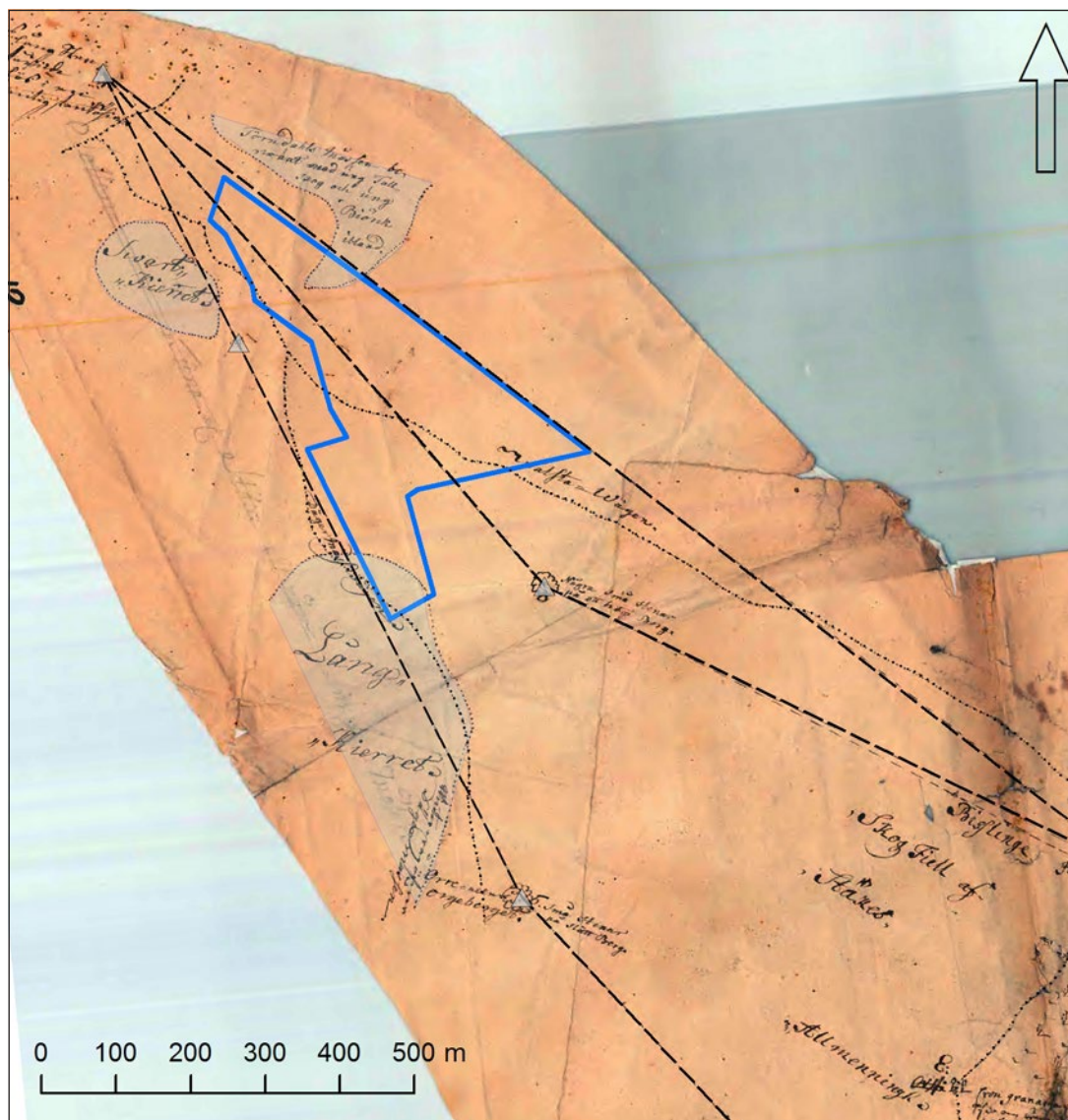
Figur 4. Typisk bild från utredningsområdet.

Figur 5. Karta med beräknad vattennivå cirka 4000 BC. De röda linjerna markerar 45 respektive 50 meters höjd över havet. Skala 1:10 000.

Figur 6. Karta med beräknad vattennivå cirka 3000 BC. De röda linjerna markerar 45 respektive 50 meters höjd över havet. Skala 1:10 000.

Figur 7. Karta upprättad vid arealavmätning år 1731. Utredningsområdet markerat med blå polygon. Något bearbetad och förtydligad jämfört med originalet. Skala 1:10 000.

Även på kartor från förhållandevis modern tid har området samma prägel av utmark. Odlad mark och bebyggelse har krupit något närmare på häradskartan, upprättad åren 1901–1906 och på den ekonomiska kartan från år 1952. På en nutida karta ser vi hur större delen av den gamla allmänningsskogen upptas av en avfallsanläggning och en bergtäkt (se figur 2). Den sträcker sig i princip fram till den sydöstra gränsen av vårt utredningsområde som dock ännu är orört av exploatering. Det dominerar av en välskött blandskog med bitvis stort inslag av stenblock. I områdets längdriktning löper en reglerad bäck där ett stort antal brunnar av betong reglerar vattennivån. Ett motions-spår följer till stor del den äldre vägsträckningen.

Figur 8. Karta upprättad vid gränsbestämning år 1769. Utredningsområdet markerat med blå polygon. Skala 1:10 000.

Inga arkeologiska insatser är kända från området. År 2019 utförde dock Arendus en arkeologisk förstudie på uppdrag av Neppit AB (Carlsson 2019).

Figur 9. En av brunnarna mitt i skogen.

Figur 10. Spåret som var väg.

Syfte och målgrupper

Utredningens syfte kan enkelt sammanfattas som att den ska klarlägga om utredningsområdet innehåller fornlämningar. Om fornlämningar påträffas inom området ska de ges en preliminär avgränsning. Resultaten från utredningen ska kunna ligga till grund för Länsstyrelsens fortsatta beslutsprocess men även för eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Utredningen ska också ge ett praktiskt underlag för företagarens planering. Följaktligen utgör rapportens målgrupper i första hand Länsstyrelsen och Neppit AB. Rapporten ska även kunna fungera som underlag för undersökningsplaner inklusive kostnadsberäkningar vid eventuella kommande arkeologiska åtgärder.

Metod och genomförande

Uppdraget inleddes med kart- och arkivstudier omfattande digitalt tillgängliga historiska kartor i Lantmäteriets arkiv, registrerade fornlämningar i Kulturmiljöregistret, Ortnamnsarkivet och Antikvarisk-Topografiska Arkivet.

Därefter utfördes fältinventering inom hela området men med högst intensitet i den nordöstra delen som bedömdes ha högst potential för att innehålla fornlämningar. Inmätning skedde med handhållen GPS, bearbetning skedde i ArcGIS.

Då resultatet av fältinventeringen inte resulterade i några objekt som krävde utredningsgrävning (arkeologisk utredning etapp 2) bestämdes efter samråd med Länsstyrelsen att fältinventeringen (etapp 1) gav tillräcklig information.

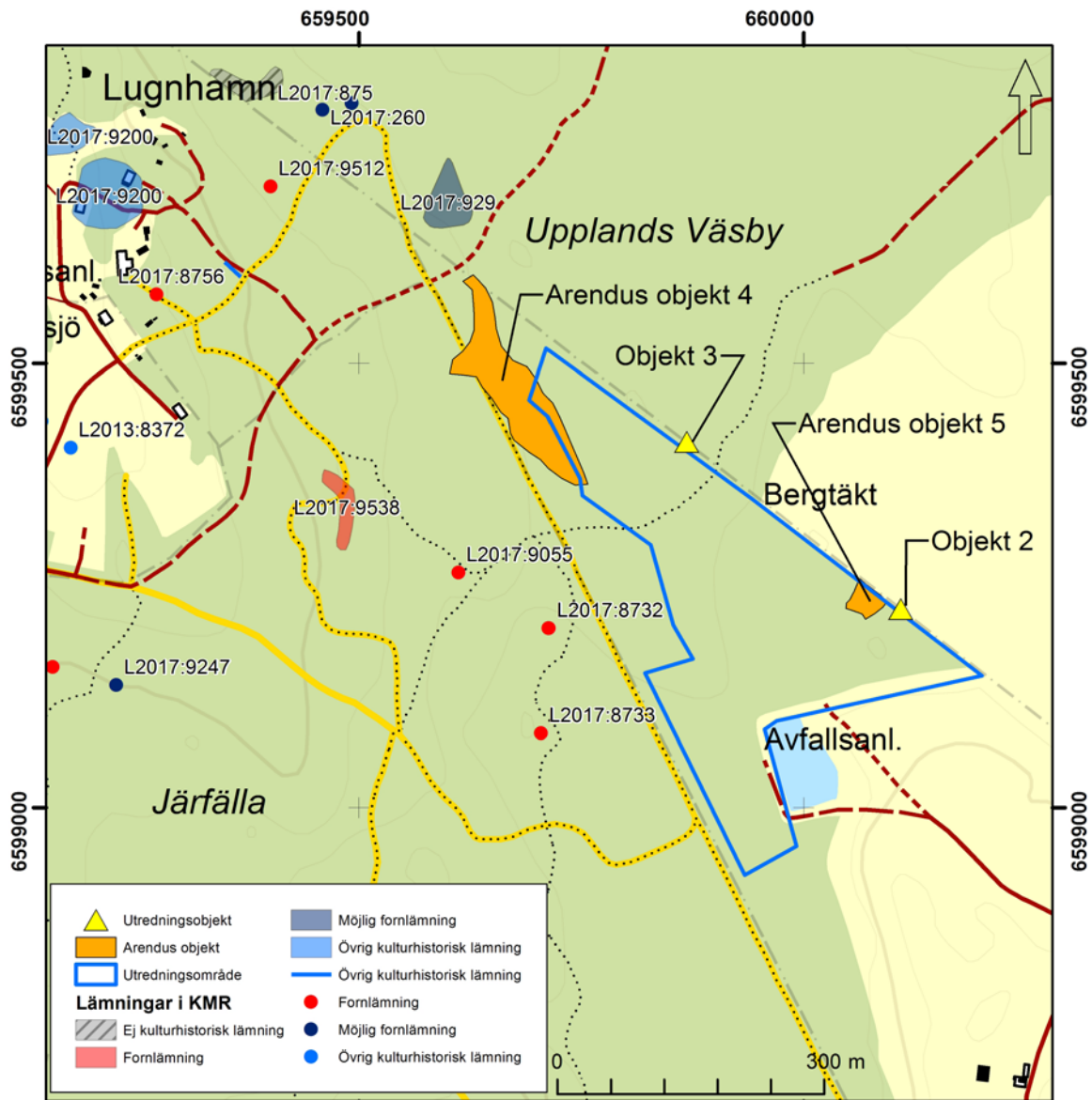
Resultat och tolkning

Fältinventeringen resulterade i två objekt i form av gränsmärken, objekt 1 och 2 (se figur 12). Då båda objekten återfinns i aktuella administrativa gränser uppfylls inte kriteriet varaktigt övergiven och objekten utgör därmed inte kulturhistoriska lämningar enligt Kulturmiljölagen. Inom ramen för sitt tillsynsuppdrag gjorde även Länsstyrelsen en fältbesiktning. I samband med denna besiktades två områden som i Arendus förstudie (Carlsson 2019, objekt 4 och 5) bedömts som röjningsröseområden (se figur 12). Enligt Länsstyrelsens bedömning utgör dessa lämningar inte röjningsröseområden och ska inte registreras i KMR.

Området tycktes utifrån höjdnivåer och terrängformationer ha en potential för boplatssytor från senmesolitikum och/eller neolitikum. Fältinventeringen visade dock att eventuella lägen hade fel exponering, med hänsyn till väderstreck och vindpåverkan.

Figur 11. Gränsmärket, objekt 1.

Figur 12. Plan med objekt 1–2 samt Arendus 4 och 5 markerade. Skala 1:8 000.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Uppdraget har kunnat genomföras utan avvikelser från undersökningsplanen.

Referenser

Tryckta källor

- Carlsson, D. 2019. *Arkeologisk utredning inom fastigheten Ed, Bisslinge 1:2, Upplands-Väsby*. Arkeologisk förstudie. Arendus rapport 2019:14.
- Nordström, A. 1973. I: Nordström, A. & Curman, J. *En bok om Upplands Väsby*.

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

Lantmäterimyndighetens arkiv

01-EDD-12	Sollentuna häradsallmänning	Arealavmätning	1731
-----------	-----------------------------	----------------	------

Lantmäteristyrelsens arkiv

A20-3:1	Bisslinge	Gränsbestämning	1769
---------	-----------	-----------------	------

Ekonomiska kartan

J133-10I9c72	Stäket		1952
--------------	--------	--	------

Häradsekonomiska kartan

J112-75-3	Granhammar		1901-06
-----------	------------	--	---------

J112-75-8	Stäket		1901-06
-----------	--------	--	---------

Bilagor

Bilaga 1. Objektstabell

Nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk status
1	Gränsmärke	Gränssten, centralt en rest håll, 0,5 m hög, 0,15 m tjock. Den står i ett övertorvat fundament av natursten, 0,2-0,5 m stora. Fundamentet är ca 1,5x1,5 m stort.	Ej kulturhistorisk lämning
2	Gränsmärke	Gränssten, centralt en rest håll, ca 0,8 m hög, 0,3 m tjock. Fundament av huvudsakligen övertorvade stenar, 0,3-0,5 m stora. Fundamentet är ca 2,0x1,5 m stort.	Ej kulturhistorisk lämning

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2019:53

